مخطوطات الكتاب المقدس / العهد القديم

بقلم الأنبا بيشوى

ثانياً: مخطوطة حلب Aleppo Codex

تكلمنا فى المقال السابق عن مخطوطة لينينجراد Leningrad Codex وهى أقدم مخطوطة كاملة للنص العبرى للعهد القديم كما كتبها وحفظها اليهود بعد مجمع جامينا فى أورشليم سنة ٩٠ ميلادية. وهى مكتوبة بواسطة المازوريين الذين تسلموا مسئولية الكتبة، وأضافوا النقاط والتشكيل إلى الحروف العبرية حتى يمكن قراءتها من الذين لا يحفظون الأسفار عن ظهر قلب.

ومدرسة المازوريين لها قائد اسمه "هارون بن موسى بن أشير" Aaron Ben Moses Ben Asher، وهو الذى كتب بخط يده الجميل مخطوطة حلب. وهى أقدم من مخطوطة لينينجراد لأنها نسخت سنة ٩٣٥م أى قبل مخطوطة لينينجراد بثلاثة وسبعين عاماً. وهذه المخطوطة تطابق النص المازورى الطبرى Tiberian Masoretic Text. ولا نجاوز الحقيقة إذا اعترفنا أن مخطوطة حلب فى حالتها الأصلية هى أول مخطوطة فى كتاب واحد (Codex) للنص العبرى للعهد القديم. كانت تجمع كل الأسفار التى احتفظ بها اليهود على النظام المازورى الطبرى. علماً بأن مدرسة المازوريين قد تمركزت فى طبرية بجوار بحر الجليل.

ولا يخفى على القارئ أن النظام الأقدم من ذلك فى كتابة الأسفار المقدسة، هو أن الأسفار كانت تكتب فى لفائف أى جلد ملفوف scrolls وليس مجلدات. وذلك مثلما كتبت أسفار موسى الخمسة، وسفر إشعياء، وسفر المزامير وهكذا... لذلك قيل عن السيد المسيح عندما قام فى المجمع فى كفرناحوم ليقرأ فى سفر إشعياء أنه بعد القراءة "طوى السفر وسلَّمه إلى الخادم وجلس" (لو ٤: ٢٠).

تاريخ مخطوط حلب

لقد نسخ هذا المخطوط على هيئة كتاب فى سنة ٩٣٥م، وحفظ لمدة طويلة فى المجمع اليهودى بشمال سوريا فى حلب.

عندما بدأت العلاقات تتوتر بين العرب واليهود لسبب إنشاء دولة إسرائيل الحديثة؛ حاول اليهود فى إسرائيل أن ينقلوا هذا المخطوط النادر إلى هناك. ولكن اليهود فى حلب اعتبروا أن وجود هذا المخطوط لديهم سوف يحميهم من أى ضرر ويحمى مجمعهم. ورفضوا حتى مجرد تصويره لكى تبقى خطورته وأهميته حامية لهم من أى أذى...!!

ولكن اليهود فى حلب أخطأوا التقدير. وعندما قامت المظاهرات هناك سنة ١٩٤٨م ضد اليهود، حرقوا مجمعهم. وإحترق حوالى ربع الكتاب المخطوط، وبهذا ضاع من هذه المخطوطة غالبية أسفار موسى الخمسة، ولم يتبق سوى جزء من سفر التثنية (إبتداء من تث ٢٨: ١٧ وإلى نهاية السفر).

وكان من الممكن أن يضيع الدليل على أن "هارون بن أشير" هو كاتب هذا المخطوط لولا أن تسبحة موسى فى سفر التثنية ضمن الإصحاح ٣٢ بقيت ولم تحترق.

وكان هذا المخطوط قد أصابه أضرار سابقة بحيث فقدت أجزاء (ملازم) أخرى منه تتضمن بعض الأسفار أو أجزاء منها بحيث أن ما تبقى منه فى النهاية هو ثلثى صفحاته. وتم نقل المخطوط بعد ذلك إلى الجامعة العبرية فى القدس الغربية. حيث تم تصويره وأمكن نشره بالفاكسيميلى سنة ١٩٧٦م بواسطة موشى جوشن جوتشتاين Moshe H. Goshen-Gottstein.

وذكرت المراجع الكتابية الدراسية سنة ١٩٩٣ أن الجامعة العبرية فى القدس ستقوم بإعداد طبعة للنص العبرى للعهد القديم، تعتمد أساساً على نص مخطوطة حلب بإعتبار أنها أقدم من مخطوطة ليننجراد.

وقد حصلنا فى مكتبة الأبحاث بدير القديسة دميانة بالبرارى على نسخة من المخطوط بحالته الحاضرة. وتتضمن ضمن الأسفار الكاملة النص: سفر إشعياء. ولذلك فسوف نرفق صورة الإصحاح ٥٣ من هذا السفر كما سبق أن أرفقنا صورة ذلك الإصحاح من مخطوط ليننجراد فى المقال السابق.

وسوف ننشر فى المقال القادم –بمشيئة الرب– صورة نفس الإصحاح من مخطوطة لفائف قمران Qumran Scrolls التى تعود إلى القرن الثانى قبل الميلاد. لكى يرى الجميع بأعينهم تطابق النصوص العبرية لسفر إشعياء الذى يحوى نبوات كثيرة عن السيد المسيح ويحوى الأصحاح ٥٣ بصفة خاصة نبوات واضحة عن آلامه وعن موته المحيى ودفنه وقيامته.

وكلما زادت الإكتشافات والأبحاث حول الكتاب المقدس بعهديه تثبت الأيام صحة الأسفار الإلهية وعدم تحريفها كما يدّعى البعض. كما تثبت من العهد القديم صحة البشائر الأربعة أى الأناجيل الأربعة فى العهد الجديد.

إن الكنيسة قد أسسها السيد المسيح على صخرة الإيمان به لأنه هو نفسه صخر الدهور، ولهذا فهى لا تتزعزع مهما هاج عليها المقاومون.

The Aleppo Codex

Published by the Hebrew University Bible Project

In Agreement with the Trustees of the Aleppo Codices

Edited by Moshe H. Goshen-Gottstein

Jerusalem 1976

At the Magnes Press, The Hebrew University

קדש ליהוה

מראה ונחמדהו: נבזה וחדל
אישים איש מכאבות וי
ידוע חלי וכמסתר פנים
ממנו נבזה ולא חשבנהו:
אכן חלינו הוא נשא ו
ומכאבינו סבלם ואנחנו
חשבנהו נגוע מכה אלהים
ומענה: והוא מחלל מ
מפשענו מדכא מעונתינו
מוסר שלומנו עליו ו
ובחברתו נרפא לנו: כלנו
כצאן תעינו איש לדרכו
פנינו ויהוה הפגיע בו את
עון כלנו: נגש והוא נענה
ולא יפתח פיו כשה לטבח
יובל וכרחל לפני גזזיה
נאלמה ולא יפתח פיו: מ
מעצר וממשפט לקח
ואת דורו מי ישוחח כי
נגזר מארץ חיים מפשע
עמי נגע למו: ויתן את
רשעים קברו ואת עשיר
במתיו על לא חמס ע
עשה ולא מרמה בפיו:
ויהוה חפץ דכאו החלי
אם תשים אשם נפשו
יראה זרע יאריך ימים
וחפץ יהוה בידו יצלח:

מעמל נפשו יראה ישבע
בדעתו יצדיק צדיק ע
עבדי לרבים ועונתם הוא
יסבל: לכן אחלק לו ברבים
ואת עצומים יחלק שלל
תחת אשר הערה למות
נפשו ואת פשעים נמנה
והוא חטא רבים נשא
ולפשעים יפגיע:

רני עקרה לא ילדה פצחי
רנה וצהלי לא חלה כי
רבים בני שוממה מבני
בעולה אמר יהוה: הרחיבי
מקום אהלך ויריעות
משכנותיך יטו אל תחשכי
האריכי מיתריך ויתדתיך
חזקי: כי ימין ושמאול
תפרצי וזרעך גוים ירש
וערים נשמות יושיבו:
אל תיראי כי לא תבושי
ואל תכלמי כי לא תחפירי
כי בשת עלומיך תשכחי
וחרפת אלמנותיך לא
תזכרי עוד: כי בעליך עשיך
יהוה צבאות שמו וגאלך
קדוש ישראל אלהי כל
הארץ יקרא: כי כאשה

לא ימכר

עזובה ועצובת רוח ק
קראך יהוה ואשת נעורים
כי תמאס אמר אלהיך:
ברגע קטן עזבתיך ו
וברחמים גדלים אקבצך:
בשצף קצף הסתרתי
פני רגע ממך ובחסד
עולם רחמתיך אמר
גאלך יהוה:
כי מי נח זאת לי
אשר נשבעתי מעבר
מי נח עוד על הארץ כן
נשבעתי מקצף עליך
ומגער בך: כי ההרים י
ימושו והגבעות תמוטינה
וחסדי מאתך לא ימוש
וברית שלומי לא תמוט
אמר מרחמך יהוה:
עניה סערה לא
נחמה הנה אנכי מרביץ
בפוך אבניך ויסדתיך
בספירים: ושמתי כדכד
שמשתיך ושעריך לאבני
אקדח וכל גבולך לאבני
חפץ: וכל בניך למודי יהוה
ורב שלום בניך: בצדקה
תכונני רחקי מעשק כי
לא תיראי וממחתה כי